

THE ROLE OF THE AGENCY FOR NATIONAL SECURITY OF MONTENEGRO IN PREVENTIVE ANTI-TERRORIST ACTIVITY

Ivan Pekić

Humanistic Studies, University Donja Gorica, Podgorica, Montenegro, ivanpekic.bar@gmail.com

Mladen Šušakčević

Union of Police Directorate of Montenegro, Podgorica, Montenegro, suskavcevicmladen@gmail.com

Abstract: Modern terrorism poses a serious threat to Montenegro's national security, which is why the primary role in the fight against this scourge has national security agencies. Since terrorism is difficult to define in one acceptable definition, and even harder to fight it, the Agency for National security will have a very difficult job. With its preventive activity, the Agency for National Security will supervise, collect and process data on possible perpetrators of the terrorist attack. The agency will perform one of the most important functions of the State, which is the function of security. As all modern intelligence services, the Agency for National Security has a primary role in protecting the national security of its country, through antiterrorism measures. The goal of the research in this work is to prove hypotheses, that the intelligence service of Montenegro has a primary role in the anti-terrorist activity. The data collection and research technique will be the analysis of the contents of texts of legal and political documents, as is the use of available literature in this field, scientific and professional texts, relevant internet sources and magazines. The work concludes that the Agency for National Security of Montenegro is one of the key subjects in preventive terrorism.

Keywords: Terrorism, intelligence services, antiterrorism, intelligence activities, the fight against terrorism

ULOGA AGENCIJE ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST CRNE GORE U PREVENTIVNOM ANTITERORISTIČKOM DJELOVANJU

Ivan Pekić

Humanističkim studijama, Univerzitet Donja Gorica, Podgorica, Crna Gora, ivanpekic.bar@gmail.com

Mladen Šušakčević

Sindikata Uprave policije Crne Gore, Podgorica, suskavcevicmladen@gmail.com

Apstrakt: Savremeni terorizam predstavlja ozbiljnu prijetnju po nacionalnu bezbjednost Crne Gore, zbog kojeg primarnu ulogu u borbi protiv ove pošasti ima agencija za nacionalnu bezbjednost. S obzirom da je terorizam teško definisati u jednu prihvatljivu definiciju, a još teže se protiv njega boriti, agencija za nacionalnu bezbjednost će imati veoma težak posao. Svojim preventivnim djelovanjem agencija za nacionalnu bezbjednost će nadzirati, prikupljati i obrađivati podatke o mogućim izvršiocima terorističkog napada. Agencija će obavljati jednu od najvažnijih funkcija države, a to je funkcija bezbjednosti. Kako sve savremene obavještajne službe, tako i agencija za nacionalnu bezbjednost ima primarnu ulogu u zaštiti nacionalne bezbjednosti svoje zemlje, kroz antiterorističke mjere. Cilj istraživanja u ovom radu jeste dokazivanje hipoteze, da obavještajna služba Crne Gore ima primarnu ulogu u antiterorističkom djelovanju. Tehnika prikupljanja podataka i istraživanja biće analiza sadržaja tekstova pravnih i političkih dokumenata, kao i korišćenje raspoložive literature u ovoj oblasti, naučnih i stručnih tekstova, relevantnih internet izvora i časopisa. U radu se zaključuje, da je agencija za nacionalnu bezbjednost Crne Gore, jedan od ključnih subjekata u preventivnom antiterorističkom djelovanju.

Ključne riječi: Terorizam, obavještajne službe, antiterorizam, obavještajna aktivnost, borba protiv terorizma

1. UVOD

Mnogi autori već godinama pokušavaju da definišu pojam terorizma, ali im to ne polazi za rukom zbog izrazite složenosti ovog fenomena. U ovom radu, navešćemo jedan broj opšte prihvaćenih definicija terorizma, od svjetski priznatih autora, koji su cijeli svoj život posvetili ovoj problematici. Probaćemo da približimo onima, koje interesuje rad obavještajno – bezbjednosnog faktora, koji su to nedostaci i prednosti ovih službi. Objasnićemo čitaocima kakav značaj i ulogu imaju obavještajne službe u antiterorističkom djelovanju. Hipoteza na koju ćemo pokušati da odgovorimo u ovom radu ticaće se jednostavnog pitanja: da li je Agencija za nacionalnu bezbjednost Crne Gore, kroz svoje antiterorističke metode, spremna da se suprostavi terorizmu?

2. DEFINISANJE TERORIZMA

Termin terorizam je iskonstruisan da opiše sistematski podsticaj straha i aneksioznosti u cilju konstruisanja i usmjeravanja civilnog stanovništva (Crainshaw, 1981:380). On se u svojoj metodologiji djelovanja pridržava sopstvenih principa i modaliteta, kao i komunikacije sa svojim okruženjem i prema onima kojima su terorističke poruke namjenjene (Kovačević, 1992:25). Jedna uža definicija terorizma glasila bi da on predstavlja “prijetnju nasiljem i korišćenjem straha da se pridobije javna pažnja” (Rogers, 2012:239). Džeremi Grinstok, britanski ambasador u OUN u svom govoru posle 11 septembra 2001: “U porastu su pitanja o problemu definicije terorizma. Hajde da budemo razumni i kažemo: terorizam je terorizam, što izgleda, miriše i ubija kao terorizam jeste terorizam” (Simeunović, 2009:18). Terorizam se često iz ideoloških razloga, ili naprosto iz razloga lakšeg obračuna vlasti sa njim, definiciono svodi na običan kriminal, čime se postiže nepriznavanje statusa političkih aktera teroristima, ali zato fenomen ostaje zatamnjen u svojoj političkoj dimenziji is toga je nedovoljno objašnjen (Simeunović, 2009:20). Po mnogo čemu sudeći terorizam je ne samo doživljen kao globalna opasnost, već on to i jeste. Šta više, može se reći da će terorizam biti sigurni pratilac i XXI vijeka, što će neminovno morati dovesti do utvrđivanja jedne opšte prihvaćene definicije terorizma, ukoliko se hoće jedan mirniji svijet, pri čemu bi bilo neophodno da ta definicija bude oslobođena od opterećenosti bilo čijim političkim interesima. Samo tako bi se na ovom planu omogućilo približavanje vječnom antičkom idealu da politika treba da služi opštem dobru. (Simeunović, 2009:21).

3. ULOGA OBAVJEŠTAJNOG FAKTORA U ANTITERORISTIČKOJ BORBI

Obavještajna služba je posebna organizacija državnih organa, čija se djelatnost ogleda u prikupljanju i izučavanju podataka o drugim državama i unutar sopstvene države. Obuhvata sve strukture društva i sve društvene aktivnosti (političke, ekonomske, vojne, naučno tehničke i dr.) države prema kojoj je i usmjerena. Sadrži i kontraobavještajnu djelatnost, usmjerenu na otkrivanje i suzbijanje djelovanja stranih obavještajnih službi prema sopstvenoj državi (Gaćinović, 2019:2). Po Sun Cu Špijunaža je: “božansko povlačenje niti i najdragocijenija osobina vladara, koga osposobljava za nanošenje udara i za pobjedu, moć koja se naziva predviđanjem. Moć predviđanja zavisi od podataka o neprijateljskom rasporedu koje nam mogu dati jedino drugi ljudi (Sun Cu Vu, 1952:89-90). Dakle, obavještajna služba je društveno-istorijska i klasno uslovljena specijalizovana organizacija koja u okviru svog djelokruga rada sprovodi tajne obavještajne, kontraobavještajne i subverzivne sadržaje prema vitalnim interesima protivnika, koristeći pri tom specifične metode i sredstva, sa ciljem ostvarivanja određenih političkih interesa i zaštite unutrašnje i spoljne bezbjednosti (Savić, 2002:42). Pribavljanje informacija (prikupljanje podataka) je osnovni i naznačajniji zadatak obavještajne službe. Informacije se mogu prikupljati na legalan i ilegalan način, uz korišćenje raznovrsnih snaga i sredstava, kao i korišćenjem određenih tehnika. U prikupljanju podataka mogu se koristiti sledeće metode: otvoreni izvori informacija, metode neposredne opservacije (izviđanje, osmatranje), agenturna metoda, metoda operativne tehnike, metoda političkih prijatelja, simpatizera i metode djelovanja specijalizovanih snaga (Stajić, Gaćinović, 2007:352-358). Osnovni zadatak obavještajno-bezbednosnog sistema u okviru borbe protiv međunarodnog terorizma, je da se prikupe obavještajni podaci o namerama i ciljevima terorista. Informacije o teroristima su neophodne da bi se usmerile akcije prema liderima terorističkih organizacija, pre nego što izvrše terorističke aktivnosti. Obavještajno-bezbednosne službe, gotovo uvek deluju na razotkrivanju terorističkih aktivnosti u ranoj fazi tj. fazi pripreme terorističkog akta (Magazin za bezbjednost Security See, 2017, url) <https://www.securitysee.com/2017/09/znacaj-obavestajno-bezbednosnog-faktora-u-borbi-protiv-terorizma/>. One predstavljaju veoma važan faktor u borbi protiv terorizma tj. predstavljaju „prvu liniju odbrane svake države”. Pouzdani i pravovremeni obavještajni podaci su ključan faktor za uspešnu borbu protiv terorizma. Prikupljanje podataka o terorističkim organizacijama i grupama, vrši se uz upotrebu sledećih obavještajnih metoda i sredstava:

- **Otvoreni izvori:** Terorističke aktivnosti predstavljaju veliki izazov za obavještajno-bezbednosne službe. Prije svega se mora poznavati društveno-ideološko i političko okruženje u kojem terorističke organizacije djeluju. Veliki broj podataka značajnih za borbu protiv terorizma, mogu se pronaći u opsežnim studijama i transparentnim izvorima kao što su knjige, časopisi ili pamfleti.
- **Agenturna metoda:** Ovaj metod predstavlja ilegalan način prikupljanja obavještajnih podataka korišćenjem tajnih saradnika, koji se nalaze unutar organizacije ili grupe prema kojoj se vrši „obavještani napad”. Koristi se za upoznavanje sa stanjem, strukturom, mogućnostima i namjerama protivnika.
- **Tehnički metod:** On podrazumjeva korišćenje sredstava visoke tehnologije kao što su sredstva za prisluškivanje, tajno fotografisanje i snimanje, izviđanje, koji su namjenjeni za prikupljanje podataka značajnih za obavještajno-bezbednosne službe. Pojedine ekonomski i vojno moćne države se sve više orijentišu na konstrukciju i primjenu ovakvih uređaja.

- **Metod isledivanja ili ispitivanja:** Ovaj metod predstavlja način prikupljanja informacija od zarobljenih (uhapšenih) terorista. Podaci koji se ovom metodom dobiju odnose se na saznanja o organizaciji, strukturi, brojnosti, ciljevima terorističke organizacije, ali vođama tih organizacija.
- **Metod saradnje:** Ovaj metod se pokazao kao veoma važan, s obzirom na to da terorizam danas izlazi iz okvira nacionalnih granica i postaje najveći bezbjednosni problem u svijetu. Sve se više javlja potreba za saradnjom između obavještajno-bezbjednosnih službi različitih država, u cilju uspješnije borbe protiv terorizma (Magazin za bezbjednost Security See, 2017) <https://www.securitysee.com/2017/09/znacaj-obavjestajno-bezbjednosnog-faktora-u-borbi-protiv-terorizma>

Obavještajne službe ne mogu da funkcionišu pod svjetlom reflektora, njihov rad je po definiciji tajan, neprekidan, a metode specifične i nedostupne najširoj javnosti. Jedino takvim načinom rada one mogu doći do tajnih saznanja o bilo kom neprijatelju, time i do “odaja terorističkih lavirina” (Gaćinović, 2015:106)

4. AGENCIJA ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST CRNE GORE U BORBI PROTIV TERORIZMA

Agencija za nacionalnu bezbjednost (ANB) predstavlja obavještajnu bezbjednosnu ustanovu, koja nema policijska ovlaštenja, osim onih koje propisuje zakon. ANB je podređena vladi države Crne Gore, a kontrolu zakonitosti rada vrši skupština. Agencija prikuplja, evidentira, analizira, procjenjuje, koristi, razmjenjuje, čuva i štiti podatke od značaja za:

- 1) sprječavanje djelatnosti usmjerenih protiv nezavisnosti, suvereniteta, teritorijalnog integriteta, odbrane, bezbjednosti i Ustavom utvrđenog pravnog poretka Crne Gore;
- 2) sprječavanje terorizma i drugih oblika organizovanog nasilja;
- 3) sprječavanje organizovanog kriminala;
- 4) sprječavanje krivičnih djela protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom;
- 5) sprječavanje obavještajne djelatnosti nosilaca obavještajnih aktivnosti drugih država;
- 6) sprječavanje prijetnji po ekonomske interese Crne Gore;
- 7) sprječavanje prijetnji po međunarodnu bezbjednost;
- 8) sprječavanje drugih mogućih prijetnji po nacionalnu bezbjednost (Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost NN 08/15)

Agencija je ovlaštena da tajno prikuplja podatke sledećim sredstvima i metodama:

- 1) saradnjom sa crnogorskim državljanima i strancima;
- 2) praćenjem i osmatranjem na otvorenom prostoru i javnom mjestu, uz korišćenje tehničkih sredstava za: a) foto dokumentovanje, b) audio, video i druge oblike (digitalno i dr.) tehničkog dokumentovanja;
- 3) kupovinom dokumenata i predmeta;
- 4) nadzorom nad elektronskim komunikacijama i poštanskim pošiljkama koji se odnosi na: a) sadržaj elektronske komunikacije, b) podatke o saobraćaju u elektronskoj komunikaciji i neuspješnom uspostavljanju komunikacija, c) podatke o lokaciji u elektronskoj komunikaciji koja se odnosi na korisnika, d) sadržaj i vrstu poštanske pošiljke, odnosno usluge;
- 5) nadzorom unutrašnjosti objekata, zatvorenih prostora i predmeta uz korišćenje tehničkih sredstava (Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost NN 08/15)

Službenik Agencije može koristiti zvanični dokument ili oznaku koja služi za prikrivanje njegovog identiteta, kao i identiteta lica sa kojim je uspostavljena tajna saradnja. Dokument, odnosno oznaku izdaje nadležni organ, na zahtjev direktora Agencije i o njima vodi posebnu evidenciju. Po prestanku razloga zbog kojih je odobreno korišćenje dokumenta ili oznake, organ nadležan za njihovo izdavanje ih poništava i dostavlja na čuvanje Agenciji. ANB je ovlašćen da uz pomoć dobrovoljnosti i tajnosti u saradnji sa domaćim i stranim državljanima prikuplja obavještajne podatke, ima mogućnost da izda svom operativnom radniku zvanični dokument u cilju prikrivanja njegovog stvarnog identiteta i identiteta lica sa kojim je uspostavljena tajna saradnja. Na obrazloženi pisani predlog direktora Agencije, za svaki pojedinačni slučaj odlukom odobrava predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore, a u slučaju odsutnosti ili spriječenosti, sudija koji ga zamjenjuje u skladu sa zakonom, ako postoje osnovi sumnje da je ugrožena Na obrazloženi pisani predlog direktora Agencije, za svaki pojedinačni slučaj odlukom odobrava predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore, a u slučaju odsutnosti ili spriječenosti, sudija koji ga zamjenjuje u skladu sa zakonom, ako postoje osnovi sumnje da je ugrožena nacionalna bezbjednost:

- 1) priprema za oružani napad na Crnu Goru;
- 2) tajnim aktivnostima usmjerenim protiv nezavisnosti, suvereniteta, teritorijalnog integriteta, odbrane, bezbjednosti i Ustavom utvrđenog pravnog poretka Crne Gore;
- 3) tajnim aktivnostima, planiranjem i vršenjem priprema za izvođenje unutrašnjih i međunarodnih terorističkih akcija i drugih nasilnih akcija protiv državnih organa i nosilaca javnih funkcija u Crnoj Gori ili inostranstvu;
- 4) špijunažom ili odavanjem tajnih podataka;

- 5) obavještajno-subverzivnom djelatnošću pojedinaca, grupa i organizacija u korist drugih država;
6) organizovanom kriminalnom aktivnošću. (Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost NN 08/15)

Predlog za nadzor poštanskih pošiljki i drugih sredstava komunikacija sadrži podatke o licu na koje se mjera odnosi, osnovanost razloga za njenu upotrebu, način primjene, obim i trajanje, telekomunikaciono sredstvo i okolnosti koje nalažu potrebu prikupljanja podataka na ovaj način. Rok trajanja ove mjere je tri mjeseca i može se zbog izuzetno važnih razloga produžiti još za tri mjeseca. Preduzeća koja se bave telekomunikacijama ili obavljaju prenos poštanskih pošiljki, datii su da ANB omoguće optimalne uslove za vršenje nadzora nad poštanskim pošiljkama i drugim sredstvima komunikacija koji je odobrio predsjednik Vrhovnog suda Crne Gore. Nadzor nad poštanskim pošiljkama i drugim sredstvima komunikacije ukida se odmah nakon prestanka razloga zbog kojih je vršen (Mašulović, 2007:147). Pored ovih metoda i mjera, ANB ima ovlaštenja da u cilju prikupljanja neophodnih informacija i podataka izvrši uvid u register i zbirke podataka drugih organa državne uprave koji ih vode, i to na pisani zahtjev direktora ANB –a. U svom radu ANB ima ovlaštenja da daje određena obavještenja i podatke policiji i drugim nadležnim organima koji se odnose na poslove iz njihovog djelokruga rada. ANB vodi posebne evidencije, registre i zbirke podataka, na osnovu predloga direktora ANB – a i odluke Vlade. “Zakon je predvidio obavezu ANB da građanina na njegov zahtjev obavjesti da li su prema njemu preduzimane mjere prikupljanja podataka, da li se vodi evidencija njegovih ličnih podataka i da mu ih stavi na uvid. S druge strane, u cilju konspirativnosti pripadnika ANB, Agencija prema Zakonu ne mora staviti na uvid podatke o svojim službenicima, koji su prikupljali podatke, izvorima podataka, kao ni lične podatke o trećim licima (Mašulović, 2006;71). Zbog prisutnosti tolike moći u rukama službi bezbjednosti formirane su nevladine organizacije za civilnu kontrolu policije i ANB – a. Jer jednostavno rečeno, sve ono što služba označi tajnim i povjerljivim je nedodirljivo za javnost. Radom ANB rukovodi direktor ANB, koga imenuje i razrješava Vlada na predlog predsjednika vlade i na osnovu mišljenja skupštine. Direktor Agencije imenuje se na period od pet godina i može biti ponovo imenovan. Direktor Agencije ne može biti član političke stranke, niti može politički djelovati. U slučaju prestanka mandata direktora, Vlada može imenovati vršioca dužnosti, ali ne duže od šest mjeseci (Mašulović, 2006:71). Sadašnji direktor agencije za nacionalnu bezbjednost države Crne Gore je Dejan Peruničić, inače dugogodišnji operativac obavještajne službe. Uglavnom za sada, ključnu ulogu i značaj u praćenju terorističkih organizacija i boraca, koji odlaze na stranim ratištima od samostalnosti države Crne Gore 2006. godine ima Agencija za nacionalnu bezbjednost, koja je do oformljenja Vojno obavještajne službe obavljala iste zadatke. Crna Gora treba da nakon otvaranja kancelarije za borbu protiv terorizma, obuči što veći broj školovanog kadra iz oblasti terorizma. Zatim bi trebala, da kao zemlja koja stremlji ka Evropskoj uniji, slijedi primjere zemalja poput Francuske, koja je 2017. godine usvojila u parlamentu **zakon protiv terorizma**, koji policiji daje veća ovlaštenja da sprovodi pretragu, zatvara vjerske objekte i ograničava kretanje ljudi osumnjičenih za veze sa ekstremistima. Agencija za nacionalnu bezbjednost pomno prati kretanja tih lica koja su povezana sa ekstremistima, odlazak takvih lica na stranim ratištima i njihov dolazak, koji završava lišavanjem slobode i vođenjem sudskih postupaka. Uprava za organizovani kriminal i suzbijanje terorizma Agencije za nacionalnu bezbjednost prati rad 18 nevladinih organizacija koje djeluju u Crnoj Gori zbog sumnjivih donacija iz Austrije i zemalja Bliskog istoka. ANB je prateći tokove novca došao do podataka da pojedine NVO dobijeni novac uglavnom koriste za propagiranje radikalnog islama. Finansiranjem novca koji dolazi od strane organizacija bliskih Isisu čak tri djeluju na području Ulcinja, četiri na području Bara, po dvije na području Plava, Pljevalja, Rožaja i jedna u Bijelom Polju. Organizacija „**Selafijsko vehabijski džemati**“ na čijem čelu je **Ebu Muhamed Nedžad Balkan** je posebno interesantna za Agenciju za nacionalnu bezbjednost. Prema podacima koji su dostupni javnosti, istraga je pokazala da članovi vehabijskih džemata i omladinskih organizacija kroz promociju radikalnog islama, organizuju zajednička druženja na planinama, na kojima vježbaju gađanja iz različitih vatrenih oružja. Ovakve organizacije u Crnoj Gori su usmjerile svoje djelovanje i protiv regularne islamske zajednice i njenih iskrenih vjernika. (Pekić, 2018:109). U proteklom period sa područja Roaja, Ulcinja i Podgorice registrovani su odlasci lica na ratištima u Siriji i Iraku. Nedavno je osuđen Ulcinjanin Hamid Beharović za krivično djelo učešće u stranim oružanim formacijama (Lakić, 2018, url) <https://www.vijesti.me/zabava/osuden-beharovic-sest-mjeseci-zatvora-zbog-pridruzivanja-isil-u>. Takođe, 2017. godine crnogorski državljani Marko Barović je osuđen na 6 mjeseci zatvora zbog učešća na ratištu od 2014. godine, od kada Crna Gora sankcioniše odlazak svojih državljana na strana ratišta u inostranstvu (Novi portal, 2017, url) <https://novi.ba/clanak/126525/proruski-terorista-marko-barovic-osuden-na-sest-mjeseci-zatvora-zbog-ucesca-u-ratu-u-ukrajini>.

5. ZAKLJČAK

Osnovni cilj prevencije i suzbijanja terorizma je dostizanje najvišeg mogućeg nivoa zaštite Crne Gore, njenih građana i svih koji u njoj borave, njenih vrijednosti, interesa i resursa od prijetnji i posljedica terorizma, uz istovremeno pružanje najefikasnijeg mogućeg doprinosa međunarodnim naporima u borbi protiv terorizma. Agencija za nacionalnu bezbjednost Crne Gore će stalno imati primat na očuvanju nacionalne bezbjednosti države i

kao takva, baviće se njenom primarnom djelatnošću, a to je prikupljanjem, analiziranjem i obrađivanjem svih onih informacija, a za koje se može naslutiti, da ugrožavaju nacionalnu bezbjednost države Crne Gore. Agencija za nacionalnu bezbjednost Crne Gore, će uvijek, kao i dosada biti na visini zadatka da očuva sve vitalne funkcije države. Crna Gora će nastaviti da aktivno učestvuje u prevenciji i suzbijanju terorizma na globalnom i regionalnom nivou, a posebno u okviru sistema UN-a, EU, NATO-a, OEBS-a, Savjeta Evrope, INTERPOL-a, EUROPOL-a i drugih relevantnih organizacija i inicijativa i doprinosi jačanju i razvijanju protivterorističke saradnje i na međuregionalnom nivou.

LITERATURA

- Crenshaw, M. (1981). *The Causes of Terrorism, Comparative Politics*, Vol 13 (4), Middletown, USA
- Gaćinović, R. (2015). *Antiterorizam, „Službeni glasnik“*, Beograd.
- Gaćinović, R. (2019). *Uloga obavještajnih službi u izgradnji bezbednosne funkcije države*, Institut za političke studije, Vojno djelo, Beograd.
- Kovačević, S. (1992). *Terorizam i Jugoslavija, „Arkede print“*, Beograd.
- Mašulović, I. (2007). *Sistem zaštite od terorizma Crne Gore*, Fakultet za poslovni menadžment, Bar.
- Mašulović, I. (2006). *ANB i Terorizam*, Perjanik, br.11, Podgorica.
- Pekić, I. (2018). *Uloga obavještajno – bezbjednosnih službi Crne Gore u borbi protiv terorizma*, Master rad, Univerzitet u Beogradu.
- Rogers, R. (2012). *Terorizam – Uvod u studije bezbednosti, „Službeni glasnik“*, Beograd.
- Savić, A. (2002). *Uvod u državnu bezbednost, Viša škola unutrašnjih poslova*, Beograd.
- Simeunović, D. (2009). *Terorizam*, Pravni fakultet, Beograd.
- Stajić, Lj., & Gaćinović, R. (2007). *Uvod u studije bezbednosti*, Draslar, Beograd.
- Sun Cu Vu, (1952). *Vještina ratovanja*, Mala vojna biblioteka, Beograd.
- Novi Portal, (2017). *Proruski terorista Marko Barović osuđen na 6 mjeseci zatvora zbog učešća u ratu u Ukrajini*, Fena, <https://www.novi.ba/clanak/126525/proruski-terorista-marko-barovic-osuden-na-sest-mjeseci-zatvora-zbog-ucesca-u-ratu-u-ukrajini>.
- Portal Vijesti, (2018). *Osuđen Beharović: šest mjeseci zatvora zbog pridruživanja Isilu*. <https://www.vijesti.me/zabava/osuden-beharovic-sest-mjeseci-zatvora-zbog-pridruzivanja-isil-u>
- Zakon o Agenciji za nacionalnu bezbjednost (NN 08/15)